

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti *Mabuya vittata* (Şeritli Kertenkele) (Sauria : Scincidae) Örnekleri Hakkında

Cemal Varol TOK, Bayram GÖÇMEN, Ahmet MERMER
Ege Üniversitesi, Fen Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Zooloji Anabilim Dalı,
Bornova, İzmir - TÜRKİYE

Geliş Tarihi: 21.11.1996

Özet : Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs'da dağılışı gösteren *Mabuya vittata* türü, yeterli materyal (19 ♂♂, 9 ♀♀, 4 juv.) toplanarak, morfolojik özellikleri bakımından ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ayrıca türe ait biyolojik ve ekolojik özellikler tanıtılmıştır.

Elde edilen bulgular, Anadolu popülasyonları ile çalışan araştırmacıların (14, 16, 17) bulguları ile karşılaştırılmıştır. Ada ve Anadolu popülasyonları arasında tür veya alttür seviyesinde farklılık tespit edilememek ile birlikte, ada popülasyonunda ekstremitelelerdeki ayaların daha koyu siyahımsı gri renkte olduğu ve daha yüksek oranda vertebral şerite sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca baş, kuyruk ve arka bacaklara ait morfometrik değerlerin ada popülasyonunda daha yüksek olduğu, bu karakterlerin baş+gövde uzunluğuna oranlanmasından anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, *Mabuya vittata*, Scincidae, Morfoloji.

On the Specimens of *Mabuya vittata* (Banded Lizard) (Sauria:Scincidae) from the Turkish Republic of Northern Cyprus

Abstract : In this study, *Mabuya vittata* specimens from Northern Cyprus was examined in terms of morphological characteristics in detail with abundant amount of material (19 ♂♂, 9 ♀♀, 4 juv.). Moreover, the biological and ecological features of the species were described.

The results were compared with the results of previous researches (14, 16, 17), working on the Anatolian population of the species. In spite no difference was determined in the specific or subspecific rank, between the Cypriote and Anatolian populations, the dark blackish-gray colouration in palms and the higher presence of vertebral stripe were detected in the Cypriote population. In addition, the morphometric values of head, tail and hind extremities were found higher than that of Anatolian population when above-mentioned characters were calculated to the length of head + body.

Key Words : Turkish Republic of Northern Cyprus, *Mabuya vittata*, Scincidae, Morfology.

Giriş

Mabuya vittata, 1804 yılında Olivier tarafından *Scincus vittatus* olarak tavsif edilmiştir. daha sonra Boulenger (1) bu türü *Mabuya* cinsine taşımıştır.

Terra typica'sı Mısır olan bu tür, Kuzey Afrika'da Cezayir'in batısına kadar dağılışı gösterir (1,2). Werner (3) türün Rodos adasında da dağılışı gösterdiğini belirtmiştir. Tür Asya kıtasında ise kuzeyde Türkiye ve Kıbrıs, güneyde İsrail, Ürdün, Lübnan, Suriye, Irak ve İran'ı da içine alan geniş bir dağılışı gösterir (4 - 22).

Değişik araştırmacılar (2,14,16,18,19,21,22) *Mabuya vittata* türünün Kıbrıs'da yaşadığını

bildirmişlerdir. Bu çalışmada, önceki araştırmacıların Kıbrıs'dan az sayıda örnek inceleyerek görüş bildirdikleri *M.vittata* türünün, Kuzey Kıbrıs'dan yeterli sayıda örnek toplanarak morfolojik yönden ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve pek çok sürüngen türünde olduğu gibi ekolojileri ve biyolojileri bakımından sınırlı bilgiye sahip olunan *Mabuya vittata* türünün bu yönden de tanıtılması amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Kuzey Kıbrıs'da dağılışı gösteren *Mabuya vittata* örneklerinin toplandığı araştırma gezilerinde, doğadan

toplanan örnekler, renk-desen özellikleri tespit edildikten ve renkli slaytları çekildikten sonra tespit sıvısı (%7'lik Formol+Etil Alkol karışımı) kullanılarak enjeksiyon metodu ile tespit edilmiştir.

Araştırma materyali 1991-1994 yılları arasında Kuzey Kıbrıs'da yapılan bilimsel geziler sırasında toplanmıştır. Çalışmada incelenen örnekler 19 ♂♂, 9 ♀♀ ve 4 juvenil'den ibaret olup, halen ZDEU (23) koleksiyonunda muhafaza edilmektedir.

Örneklerin toplandığı yer ve tarihler ile koleksiyon numaraları aşağıda verilmiştir.

1. ZDEU 92/1991 1 ♀ Lapta-Girne/K.K.T.C., 24.06.1991 Leg. B. Göçmen
2. ZDEU 81/1993 1 ♂ St.Hilarion-Girne/K.K.T.C., 28.07.1993 Leg. B. Göçmen
3. ZDEU 56/1994 15 ♂♂, 2 ♀♀, 3 juv. Yayla-Lefkoşa/K.K.T.C., 24.08.1994 Leg. B. Göçmen, O. Sağlam
4. ZDEU 57/1994 3 ♂♂, 2 ♀♀ Lapta-Girne/K.K.T.C., 20.08.1994 Leg. B. Göçmen, O. Sağlam
5. ZDEU 58/1994 2 ♀♀ 1 juv. Gönyeli-Lefkoşa/K.K.T.C., 16.08.1994 Leg. B. Göçmen, O. Sağlam
6. ZDEU 59/1994 2 ♀♀ Salamis-Gazi Magosa/K.K.T.C., 27.08.1994 Leg. B. Göçmen, U. Kaya

Mabuya vittata populasyonlarının yaşayıp beslendiği bölgelerdeki biotoplardan aldığımız bitki örneklerinin tayininde çeşitli literatürlerden (24, 25) ve konunun uzmanlarından yararlanılmıştır.

İncelenen materyale ait biometrik değerlerin elde edilmesinde 0.02 mm'lik hassasiyete sahip göstergeli kumpas ve 0.1 mm'lik hassasiyete sahip cetvel kullanılmıştır.

Kuzey Kıbrıs populasyonları ile Anadolu populasyonlarının karşılaştırılmasında, Mayr (26) farklılık Katsayısı ($CD=M_1-M_2/SD_1+SD_2$) formülü kullanılmıştır. Yapılan değerlendirmelerde gerek cinsiyetler arasında, gerekse ergin ve juvenil örnekler arasında bilhassa oranlar bakımından bir fark bulunmadığı için tüm materyal birlikte değerlendirilmiştir.

Bulgular

A) Genel Görünüş ve Pholidosis: Başın üst tarafı diğer Scincidae üyelerinde olduğu gibi büyük ve simetrik

plaklar ile örtülüdür. Gövde ve kuyruğun üst ve alt tarafları yassı, cycloid ve birbirini kiremit gibi örten pullar ile kaplıdır. Postnasale hiçbir örnekte mevcut değildir. Burun deliği rostrale ile I. supralabiale arasındaki boyuna çizginin gerisinde yer alır. Bir çift olan supranasalia bütün örneklerde rostrum gerisinde birbirine temas eder. Frontonasale uzunluğuna oranla daha geniştir. Frontonasale, frontale ile 28 örnekte (%87.50) temas halinde, dört örnekte (%12.50) ise temas halinde değildir. Supraocularia bir örnekte solda 3, sağda 4 diğer bütün örneklerde her iki tarafta da 4 tanedir. II. supraoculare diğerlerinden daha büyük olup bütün örneklerde praefrontale ile temas halindedir. Frontale 27 örnekte (%84,38) her iki tarafta da II. ve III. supraoculare ile temas halindedir. İki örnekte (%06,25) sağ tarafta, iki örnekte ise her iki tarafta da sadece II. supraoculare ile temastadır. Bir örnekte ise sol taraftaki I. supraoculare, II. supraoculare ile birleşmiş ve sadece bu plak frontale ile temas halindedir. Sözkonusu örnek dışında hiç bir örnekte frontale I. supraoculare ile temas etmez. Öndeki loreal plak bütün örneklerde I. supralabiale ile temas halindedir. Bir yaralı örnek dışında parietalia 19 örnekte (%61.29) interparietale gerisinde birbirine temas etmekte, 12 örnekte (%38.71) ise birbirine temas etmemektedir. Nuchal plaklar bir yaralı örnek dışında 26 örnekte (%83.87) iki adet olup birbiri ile temas eder. Dört örnekte (%12.90) iki iri plağın arasında bir küçük pul mevcut, bir örnekte ise sol tarafta parietale'ye temas eden plak kısa ve geriden uzanan sağ nuchale ile temas halindedir. Supraciliaria 27 örnekte (%84.38) her iki tarafta 5, iki örnekte (%06.25) solda 6 sağda 5, bir örnekte (%03.13) solda 6 sağda 4, bir örnekte solda 6 sağda 3, bir örnekte ise her iki tarafta da 6 adettir. Supralabialia bir örnekte her iki tarafta 8, diğer bütün örneklerde her iki tarafta da 7 adettir. Sublabialia bir örnekte solda 5, sağ tarafı yaralı bir örnekte solda 6, bir örnekte solda 5 sağda 6, diğer bütün örneklerde her iki tarafta da 6 adettir. Kulak açıklığında bulunan üçgen şeklindeki pullardan üstteki pul alttaki puldan büyük olup, 29 örnekte (%90.63) her iki tarafta 2, bir örnekte solda 1, sağda 2, bir örnekte solda 2 sağda 3, bir örnekte ise solda 3 sağda 2 adettir. Dorsal pullar özellikle vertebral bölgede belirgin karinalıdır. Burun deliği arkasından başlayıp, kulak açıklığından geçerek arka bacakların vücuda bağlandığı yere kadar uzanan lateral çizginin belirgin olduğu örneklerde, bu çizginin altında bir veya iki sıra hariç (hafif karinalı), diğer lateral pullar karinasızdır. Yaralı bir örnek dışında, mentale hariç ventralia enine

sırası 59-65 arasında değişmekte olup ortalaması 61.81'dir. Vücut etrafındaki boyuna pul sırası (35. ve 36. ventrale hizasındaki), 30-34 arasında değişmekte, ortalaması 31,97'dir. Bu sıralar üç örnekte (%09.38) 30, iki örnekte (%06.25) 31, 23 örnekte (%71.88) 32, bir örnekte 33 ve 3 örnekte 34 adettir. Ön ve arka ekstremitelerdeki pulların üst kısımlarının büyük bir kısmı karinalı, ventral tarafları ise düzdür. Parmakaltı lamelleri bütün örneklerde düz olup, 14-19 arasında değişmekte, ortalaması 16.31'dir (Tablo 1).

B) Vücut Ölçüm ve Oranları: Toplam vücut uzunluğu kuyruğu sağlam 7 erkek örnekte 138.64-166.98 mm arasında değişmekte olup, ortalaması 158.17 mm'dir. Beş dişi örnekte ise 144.06-238.10 mm arasında değişmekte olup, ortalaması 181,40 mm'dir. Bütün örneklerde baş uzunluğunun baş+gövde uzunluğuna oranı 4.42-6.01 arasında değişmekte olup, ortalaması 5.19'dur. Diğer oranlar ve bazı pholidosis özelliklerine ait istatistiksel veriler Tablo 1'de verilmiştir.

C) Renk ve Desen: Baş plakları ve dorsal pulların kenarları siyah çizgiler ile kuşatılmıştır. Bu durum baş plaklarında daha barizdir. Dorsal pullarda bulunan siyah çizgiler daha çok her bir pulun yan taraflarında belirgindir. Dorsolateral çizgiler nuchal plakların dış kenarları ile kulak açıklığı hizasında başlar. Yandan bakıldığında bu çizgilerin başlangıç yerleri, juvenillerde kulak açıklığı ile hemen hemen aynı hizada, erginlerde ise biraz daha geridedir. Söz konusu çizgiler erginlerde arka bacak hizasına kadar veya biraz daha geriye doğru, juvenillerde ise kuyruk ortalarına kadar uzanacak şekilde giderek kaybolur. Lateral çizgiler burun deliği arkasında

loreal plaklardan başlar, supralabial plakların üst yarısını ve kulak açıklığını geçerek vücut yanlarında devam eder, arka bacak hizasından sonra dereceli olarak kaybolur. Bütün örneklerde ventral taraf kirli beyaz renktedir. Bu zemin renk üzerinde ayrıca bir desen bulunmaz. Vücudun yan taraflarında bulunan lateral ve dorsolateral çizgiler sarımsı beyaz renktedir. Sırtın zemin rengi juveniller dahil 20 örnekte (%62.50) açık gri kahverengi, yedi örnekte (%21.88) zeytini yeşil, beş örnekte (%15.63) koyu gri kahverengidir. Bu zemin rengi üzerinde vertebral şerit, lateral ve dorsolateral çizgi ve lekelerin bulunup bulunmaması veya bunların durumuna göre 3 ayrı renk-desen tipi ayırt edilir.

a. Sırtın zemin renginden daha açık renkte olan vertebral şerit, nuchal plakların serbest uçlarından başlar ve kuyruk kaidesini geçerek son bulur. Vertebral şeridin kenarları boyunca çoğunlukla eşit aralıklarla dizilmiş yaklaşık bir dorsal pul büyüklüğünde siyah lekeler bulunur. Dorsolateral çizgiler yaklaşık olarak vertebral şeridin yarısı genişliğinde olup, kenarları yer yer kesilen yaklaşık yarım dorsal pul büyüklüğünde küçük lekeler ile sınırlanmıştır. Yaklaşık dorsolateral çizgi genişliğinde olan lateral çizgilerin üst kenarları kesintisiz siyah çizgi ve küçük lekelerle, alt kenarları ise belli belirsiz siyah noktalarla kuşatılmıştır. İncelenen örneklerden 15'inde (%46.88) bu tip desen görülür (Şekil 1a). Bu gruba dahil edilen bir örnekte oldukça farklı bir durum söz konusudur. Dorsal pulların tamamında her bir pulun yan kenarlarında bulunan siyah çizgiler, baş plaklarını çevreleyenler kadar barizdir. Her bir pulun her iki tarafında bu bariz siyah çizgiler ard arda gelerek, baş

Tablo 1. Kuzey Kıbrıs Mabuya vittata popülasyonunda saptanan pholidosis ve morfometrik karakterlere ilişkin oransal değerler (dişiler, erkek ve juveniller arasında önemli bir fark saptanmadığı için elde edilen veriler total olarak verilmiştir) [n=örnek sayısı, min.=minimum değer, max.=maksimum değer, Xaritmetik ortalama, SD=standart sapma, SE=standart hata].

Karakterler	n	min.	max.	X	SD	SE
Vücut Etrafındaki Pul Sayısı	32	30	34	31.97	0.93	0.17
Ventralia Enine Sıra Sayısı	31	59	65	61.81	1.52	0.27
4. Subdigital Lamel Sayısı	32	14	19	16.31	1.20	0.21
Kuyruk Uzunluğu/Baş+Gövde Uzunluğu	13	1.43	1.93	1.69	0.16	0.04
Pileus Uzunluğu/Pileus Eni	32	1.56	1.81	1.70	0.06	0.01
Baş+Gövde Uzunluğu/ArkaAyak Uzunluğu	32	2.55	3.43	2.71	0.16	0.03
Frontoparietal+Interparietal Uzunluğu/Frontale Uzunluğu	32	0.99	1.33	1.15	0.09	0.02
Baş+Gövde Uzunluğu/Baş Uzunluğu	30	4.42	6.01	5.19	0.34	0.06

arkasından kuyruk ucuna kadar uzanan, hatta ön ve arka ekstremiteler üzerinde de görülen uzunlamasına zig-zag çizgiler oluştururlar (Şekil 2).

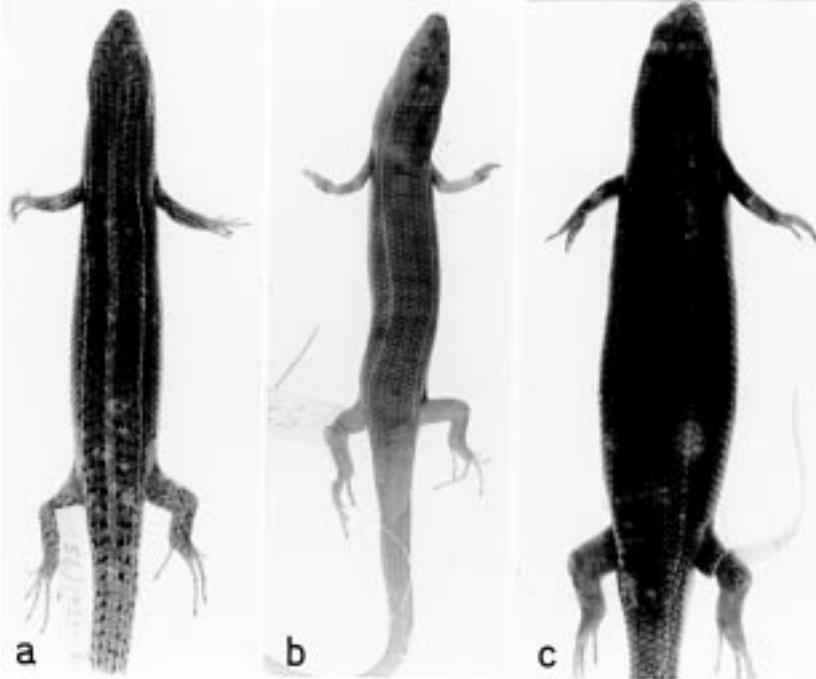
b. Vertebral şerit bir önceki tiptekine oranla zayıf hissedilir. Çünkü vertebral şeridin kenarları boyunca siyah lekeler yoktur veya belirgin değildir. Bununla birlikte sarımsı beyaz renkli dorsolateral ve lateral çizgiler az çok belirlidir. Ancak bu çizgilerin de kenarlarında siyah çizgi ve lekeler bulunmaz. On iki örnekte (%37.50) bu tip desen görülmektedir (Şekil 1b).

c. Sırttaki zemin rengi üzerinde vertebral şerit, dorsolateral ve lateral çizgiler ile lekeler görülmez. Bu tip örneklerde sırtın zemin renginin koyu gri kahverengi olması dikkat çekicidir. Bu grup incelenen örneklerin %15.63 (5 örnek)'nü temsil eder (Şekil 1c).

Gerek arazide gerekse renkli slaytlarına bakılan juvenil örneklerde, erginlerden farklı bir renk-desen özelliği görülmediği için juveniller için ayrı bir açıklama yapılmamıştır.

D) **Biyolojik ve Ekolojik Gözlemler:** *Mabuya vittata*, Kuzey Kıbrıs'da tıpkı Ada'da bulunan diğer Scincidlerden *Ablepharus kitaibelii budaki* ve *Chalcides ocellatus* gibi zayıf bir vegetasyona sahip Mesarya Ovası haricinde, deniz seviyesinden St. Hilarion Kalesi'nin bulunduğu yaklaşık 1000 m yüksekliklere kadar yaygın bir dağılış

gösterir. Bununla birlikte Mesarya Ovası içerisinde Gönyeli civarında *Eucalyptus sp.*, *Ferula communis*, *Chrysanthemum coronarium*, *Notobasis syriaca*, *Muscari comosum*, *Agave americana*, *Echinops viscosus* ve *Asphodelus microcarpus* gibi bitkilerin bol olarak bulunduğu ortamlarda, Yayla (Güzelyurt) ve civarında ise narenciye ağaçları ile kaplı alanlarda, betonarme su yolu kenarlarında bulunurlar. En çok örnek de bu bölgede görülmüş ve toplanmıştır. Deniz seviyesinden yüksekliğin 40-45 m olarak ölçüldüğü bu ortamda, hayvanların bol olarak rastlandığı saat 9³⁰-11³⁰ arasında kuru toprak sıcaklığı 42-43°C, nemli toprak sıcaklığı 31-33°C, gölgedeki hava sıcaklığı ise 37-38 °C olarak tespit edilmiştir. Ortamda ayrıca *Scabiosa prolifera*, *Ecballium elaterium*, *Convolvulus althaeoides* ve *Anchusa hybrida* gibi yabancı bahar çiçekleri *Cupressus sempervirens* ve *Crategus azarolus* gibi ağaçlar bulunur. Çoğu kez aynı ortam içerisinde diğer scincidler *Ablepharus kitaibelii budaki* (27) ve *Chalcides ocellatus* (28) ile birlikte görülür. Girne bölgesinde aynı ortamda *Lacerta laevis* cf. *kulzeri* (22, 29), Magosa bölgesinde ise *Acanthodactylus schreiberi* ile aynı ortamları paylaşır. Yüksek yerlerde bulunanların topraktaki yuvalarında *Silpha* sp. (Silphidae, Coleoptera) böcekleri bol olarak rastlanmıştır. Sudan uzak yerlerde yaşayan formlarda koyu sırt zemin rengi ve desensizlik dikkat çekicidir.

Şekil 1. Kuzey Kıbrıs'tan toplanan *Mabuya vittata* örneklerinde gözlenen renk-desen tipleri (Açıklamalar metin içerisinde verilmiştir).

Şekil 2. Kuzey Kıbrıs *Mabuya vittata* örneklerinde görülen a-tip desene sahip bir bireyde desen varyasyonu. Her bir dorsal pulun her iki tarafında bulunan bariz siyah çizgiler halindeki lekeler ard arda gelerek, baş arkasından kuyruk ucuna kadar uzanan, hatta ön ve arka ekstremiteler üzerinde de görülen uzunlamasına zig-zag çizgiler oluştururlar.

Chalcides ocellatus'da belirtildiği gibi (30), *M. vittata*'da da üreme canlı doğurma şeklinde gözlenmiştir. Bununla birlikte gerçek vivipari veya ovovivipari'ye sahip olup olmadıkları ayrıca araştırılması gereken bir konudur. Mayıs ayı başında yakalanan ve karnı açılarak disekte edilen dişi örneklerde gelişmiş embriyolu yumurtalar tespit edilmiştir. Mayıs sonlarında ortamlarda bol juvenil örneğe rastlanması, bunların Nisan-Mayıs ayı içerisinde yavruladıklarını işaret eder.

Tartışma

Kuzey Kıbrıs'daki *M. vittata*'nın renk ve desen varyasyonuna ilişkin bulgular diğer araştırmacıların (1, 2, 10, 14, 16-20,22) bulguları ile büyük bir uyum içerisinde. Anadolu örneklerinin büyük bir kısmında

(%40.00) vertebral şerit bulunmaz (14). Halbuki Kuzey Kıbrıs örneklerinde, zayıf belirgin de olsa çoğunlukla (%84.38) vertebral şerit mevcuttur, nadiren (%15.63) bulunmaz. Ayrıca ekstremitelerinde görülen grimsi siyah renklenme (22), Anadolu örneklerinde görülmemektedir. Bunların dışında örneklerimiz renk-desen özelliklerine göre Budak (14), Başoğlu ve Baran (16) ve Baran (17)'nin bu tür için verilen tanımlarına uymaktadır. Pholidosis özelliklerine ilişkin bazı bulgular da mevcut literatürlerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Baran (17) supranasal plakların rostralia'nın arkasında çoğunlukla temas ettiğini, iki örnekte temas etmediğini, Budak (14) ise tüm örneklerde birbirine temas ettiğini rapor etmişlerdir. Örneklerimizde de supranasal plaklar rostralia'nın arkasında birbirleri ile temas etmektedir. Budak (14) uzunluğundan daha geniş olan frontonasal plağın örneklerin %85'inde frontale ile temas ettiğini %15'inde ise temasta olmadığını, Baran (17) ise örneklerin %40'ı nispetinde temasta olmadığını belirtmişlerdir. Örneklerimizde frontonasal plak frontale ile 28 örnekte (%87.50) temas halinde, 4 örnekte (%12.50) ise temas halinde olmadığı bulunmuştur. Budak (14), frontalenin çoğunlukla (%82.89) II. ve III. supraoculare ile, bazen de (%17.11) I. supraoculare ile temas halinde olduğunu belirtmiştir. Örneklerimizde ise frontale 27 örnekte (%84.38) her iki tarafta II. ve III. supraoculare ile temasta, iki örnekte sağ, iki örnekte her iki tarafta sadece II. supraoculare ile temastadır. Bir örnekte ise I. supraoculare II. supraoculare ile birleşmiş ve sadece bu plak frontale ile temas halindedir. Bu örnek dışında hiç bir örnekte frontale I. supraoculare ile temas etmez. Budak (14), supraciliar plakların sayısını bir örnekteki 4 lü durum hariç, örneklerin tamamında 5 adet olarak vermiştir. İncelenen örneklerde ise 27 örnekte her iki tarafta 5, iki örnekte solda 6 sağda 5, bir örnekte solda 6 sağda 4, bir örnekte solda 6 sağda 3, ve bir örnekte de her iki tarafta 6 addettir. Budak (14), öndeki loreal plağın bütün örneklerde I. supralabiale ile temas halinde olduğunu ve parietal plakların interparietal arkasında birbirine örneklerin %67'sinde temas ettiğini, %33'ünde ise temas etmediğini rapor etmiştir. İncelenen örneklerde ise öndeki loreal plağın bütün örneklerde I. supralabiale ile temas ettiği ve parietal plakların interparietal arkasında birbirine örneklerin %61,29'unda temas ettiğini, %38,71'inde ise temas etmediği tespit edilmiştir. *M. vittata*'da total vücut uzunluğunu Anadolu örnekleri için Budak (14), 150-205 mm ve Baran (17) ise 196 mm olarak vermektedir. Osenege (18) ise Kıbrıs

örneklerinde 200 mm'lik total uzunluğa rastlamadığını bildirmiştir. Bu çalışmada ise total vücut uzunluğu 138,64-238,10 mm olarak tespit edilmiştir. Baş+gövde uzunluğu Osenegg (18) Kıbrıs örneklerinde en büyük erkek örnek için 74.10 mm olarak vermektedir. İncelenen örneklerde ise baş+gövde uzunluğu bir erkek örnek için 80.18 mm dişi örnekler için 53.06-98.10 mm olarak ölçülmüştür. Budak (14), kuyruk uzunluğunun, baş+gövde uzunluğuna oranını Anadolu örnekleri için ortalama 1.57, Osenegg (18) ise Güney Kıbrıs örnekleri için ortalama 1.70 değerinde olduğunu bildirmişlerdir. Kuyruk uzunluğunun, baş+gövde uzunluğuna oranı Kuzey Kıbrıs örnekleri için 1.69 ortalama değer bulunmuştur (Tablo 1).

Baş+gövde uzunluğunun, baş uzunluğuna oranı Anadolu örnekleri için ortalama 5.44' dir (14). Söz konusu oran Kuzey Kıbrıs örnekleri için ortalama değer 5.19 olarak bulunmuştur (Tablo 1). Anadolu örnekleri için baş+gövde uzunluğunun arka bacak uzunluğuna oranının ortalama değeri 2.85 olarak bildirilmiştir (14).

Kaynaklar

1. Boulenger, G.A., Catalogue of the Lizards in the British Museum (Natural History). Vol. 3. Trustees of the British Museum London, 575 pp., 1887.
2. Anderson, J., Zoology of Egypt: I. Reptilia and Batrachia, London (Quaritch), 371 pp., 1898.
3. Werner, F., Über Reptilien und Batrachien aus West Asien (Anatolien und Persien), Zool.Jb.Syst., 19, 329-349, 1903.
4. Boulenger, G.A., A list of the Reptiles and Batrachians of Cyprus. Bul. Cypr. Nat. Hist. Soc., 1: 1-3, 1910.
5. Mertens, R., Amphibien und Reptilien aus dem Nördlichen Mesopotamien. Abh. Ber. Mus. Magdeburg 3: 349-390, 1924.
6. Wettstein, O., Amph. und Rept. aus Palestina und Syrien. Akad. Wiss. Wien, Math. Nat. K1. Abt. 1. 783 pp., 1928.
7. Werner, F., Reptiles from Mountain Troodos, Cyprus. proc. Zool. Soc. London, 3: 655-658, 1936.
8. Schmidt, K.P., Reptiles and Amphibians from Southwestern Asia. zool. Ser. Field. Mus. Nat. Hist. 24: 49-92, 1939.
9. Bodenheimer, F.S., Introduction into the Knowledge of the Amphibia and Reptilia of Turkey. Rev. Fac. Sci. İstanbul, B (9): 1-78, 1944.
10. Başoğlu, M., Türkiye'nin Scincidae Familyasına Mensup Kertenkele Cinsleri İçin Bir Tayin Anahtarı. Bioloji Dergisi, İstanbul 4(3): 99-103, 1954.
11. Khalaf, K.T., Reptiles of Iraq with some notes on the Amphibians. Baghdad, Ministry of Education of Iraq, 44-45, 1959.
12. Haas, G., Remarks on the origin of the Herpetofauna of Palestine. İstanbul Üniv. Fen Fak. mecmuası, Ser B, 17: 95-105, 1952.
13. Werner, Y.L., Names of the Animals of the Land of Israel. Class Reptilia, Class Amphibia, Memoirs of the Academy of the Hebrew Language vol. 10-1 (for 1963-64), 1-6, 1965.
14. Budak, A., Türkiye'de *Mabuya vittata* (Scincidae:Lacertidae)'nın Bireysel ve Coğrafi Varyasyonu Üzerinde Araştırmalar. E.Ü. Fen Fak. İlimi Rap. Ser., No. 162: 1-24, 1973.
15. Anderson, S.C., preliminary key to the Turtles, Lizards and Amphisbaenians of Iran. Fieldiana Zoology. 65: 27-44, 1974.
16. Başoğlu, M. ve Baran, İ., Türkiye Sürüngenleri Kısım I. Kaplumbağa ve Kertenkeleler. E.Ü. Fen Fak. Kitaplar Ser. No. 76, Bornova, 272s, 1977.
17. Baran, İ., Türkiye'de Scincidae Familyası Türlerinin Taksonomisi. Doğa Bilim Dergisi, TÜBİTAK Ankara 1: 217-223, 1977.
18. Osenegg, K., Die Amphibien und Reptilien der Insel Zypern. Univ. of Bonn (The thesis of M. Sc.), 200s, 1989.
19. Schatti, B. und Sigg, H., Die Herpetofauna der Insel Zypern. Teil 2. Schildkröten, Echsen und Schlangen, Herpetofauna 11 (62): 15-26, 1989.
20. Leviton, A.E., Anderson, S.C., Adler, K. and Minton, S.A., Handbook to Middle East Amphibians and Reptiles. Contr. Herpetol., 8, Oxford, Ohio, 252 pp., 1992.

İncelenen Kuzey Kıbrıs örnekleri söz konusu oranın ortalama değeri 2.71 olarak bulunmuştur (Tablo 1). Anadolu örnekleri ile Kuzey Kıbrıs örnekleri arasında hesaplanan CD değeri arasındaki farkların önemli olmadığı görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre ortalama değerler bakımından Kuzey Kıbrıs popülasyonunun daha uzun başlı, uzun bacaklı ve daha uzun kuyruklu örneklerden oluştuğu tespit edilmekle birlikte farklılıkların alttür veya tür düzeyinde olmadığı kanısındayız.

Teşekkür

Araştırma materyalinin elde edilmesinde arazi çalışmalarına katılan Dr. Uğur KAYA (E. Ü. Fen Fak. Biyoloji Bölümü, Bornova-İzmir), Bay Orhan SAĞLAM (Lapta-Girne, K.K.T.C.)'a ve bitki tayininde yardımlarını gördüğümüz Prof. Dr. Yusuf GEMİCİ (E. Ü. Fen Fak. Biyoloji Bölümü, Bornova-İzmir)'ye teşekkürlerimizi sunarız.

21. Böhme, W. and Wiedl, H., Status and Zoogeography of the Herpetofauna of Cyprus with Taxonomic and Natural History Notes on Selected Species (Genera *Rana*, *Coluber*, *Natrix*, *Vipera*) Amphibia and Reptilia. *Zool. Mid. East*, 10: 31-52, 1994.
22. Göçmen, B., Tok, C.V., Kaya, U. ve Tosunoğlu, M., Kuzey Kıbrıs Herpetofaunası Hakkında Bir Ön Çalışma Raporu. *Doğa-Tr.J. of Zoology*, 20 (ek sayı): 161-176 , 1996.
23. Leviton, A.E., Gibbs R.H. Jr., Heal, E., Dawson, C.E., Standard in Herpetology and Ichthyology, Part 1, Standard Symbolic Codes for Institutional Resource Collections in Herpetology and Ichthyology. *Copeia* (3), 802-832, 1985.
24. Matthews, A., Lilies of the Field (A Book of Cyprus Wild Flowers) (3 rd. edition), D. Couvas and Sons Ltd., Limassol-Cyprus, 1980.
25. Seçmen, Ö., Gemici, Y., Görk, G., Leblebici, E., Bekat, L., Tohumlu Bitkiler Sistematiği. E.Ü. Fen Fak. Kitaplar Ser. No: 116, Bornova, 446s, 1986.
26. Mayr, E., Principles of Systematic Zoology. Mc Graw Hill Book C. New York, 428 pp., 1969.
27. Göçmen, B., Kumlutaş, Y. and Tosunoğlu, M., A New Subspecies, *Ablepharus kitaibelii* (Bibron & Bory, 1833) budaki n. ssp. (Sauria: Scincidae) From the Turkish Republic of Northern Cyprus. *Doğa-Tr. J. of Zoology*, 20 (4), 397-405, 1996.
28. Mermer, A., Göçmen, B. ve Tok, C. V., Kuzey Kıbrıs *Chalcides ocellatus* Forskal 1775 (Sauria: Scincidae) Örnekleri Hakkında. *Doğa-Tr. J. of Zoology*, 20 (Ek sayı), 265-269, 1996.
29. Budak, A. ve Göçmen, B., Kuzey Kıbrıs *Lacerta laevis* Gray, 1838 (Sauria: Lacertidae) Örnekleri Hakkında. *Doğa-Tr. J. of Zoology*, 19, 1-15, 1995.
30. Mermer, A., Anadolu'da Yaşayan *Chalcides ocellatus* (Sauria:Scincidae) Üzerinde Taksonomik ve Biyolojik Araştırmalar. *Doğa-Tr. J. of Zoology* 20, 77-93, 1996.